

ARAŞTIRMA MAKALESİ

ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI DERSİNİ ALAN SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ SINIFTA KULLANDIKLARI MATERYAL TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ

Gönül Onur Sezer^{a*}

ÖZET

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının, Öğretmenlik Uygulaması dersi sürecinde öğretim materyali kullanma tercihleri ve bu materyalleri kullanma ilkelerine uygun olarak kullanma yeterliklerinin belirlenmesidir. Araştırmada var olan bir durumu, olduğu şekliyle tasvir etmek amacıyla video kayıtları aracılığı ile toplanan nitel veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının ders anlatırken kullandıkları materyaller, Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında gittikleri uygulama okullarında konu anlattıkları sırada aynı sınıfa giren diğer öğretmen adayı tarafından çekilen video kayıtlarının incelenmesiyle betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 16 kadın, 4 erkek sınıf öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan materyal tercihleri ve kriterleri formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%65) “Yazı Tahtası” kullandıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının %40’ı “Ders Kitabı”, %35’i “Basit araçlar”, %25’i de “Akıllı Tahta” materyalini ders anlatımı sırasında kullanmaktadır. “Yazı Tahtasını” ders anlatımında materyal olarak kullanan öğretmen adaylarının %46.16’sı tahta kullanım kurallarına uygun kullanmış, %30.77’si kısmen uygun kullandığı video kayıtlarından tespit edilmiştir.

23

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, Materyal tercihleri, Öğretmenlik uygulaması

MAKALE HAKKINDA

Gönderim Tarihi: 6 Kasım 2017
Revize Tarihi: 13 Kasım 2017
Kabul Tarihi: 20 Kasım 2017

DOI: 10.31805/acjes.349593

^{a*}Sorumlu Yazar: Gönül Onur Sezer, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Oda No:206, Görükle Kampüsü, 16059, Bursa/Türkiye, E-Posta: gonolonur@uludag.edu.tr

E-ISSN: 2602-3342
Copyright © ACJES

RESEARCH ARTICLE

ANALYZING THE MATERIAL CHOICES OF CLASSROOM TEACHER CANDIDATES DURING TEACHING PRACTICE

Gönül Onur Sezer^{a*}

ABSTRACT

This research aims to determine the material choices of teacher candidates during teaching practice courses and their competences to use these materials in accordance with policies to use these materials. The data was analyzed through descriptive analysis method. Description was obtained by examining the documents including the materials used by teachers in classes and videos taken during their lectures by other teacher candidates in the same class as part of teaching practice course. 16 of these teacher candidates were females and 4 of them were males. The literature review was done in the research expert opinions were received and material choices and criteria form, which was developed by the researcher, was used. The criteria form was used for teacher candidates' materials. According to the results of the study, most of teacher candidates (65%) use whiteboards. Worksheets (60%) comes after that. 40% of teacher candidates use textbooks, 35% use "simple tools" and 25% use interactive whiteboards during class. The materials coming after those are computers, video, powerpoint (20%), real materials (15%), activity sheet (10%) and students workbooks (5%). It was determined in video records that 46.16% of teacher candidates who use whiteboard as a material during classes used it properly, while 30.77% of them used it in a partly proper way.

24

Keywords: Teacher candidate, Material choices, Teaching practice

ARTICLE INFO

Received: 6 November 2017

Revised: 13 November 2017

Accepted: 20 November 2017

DOI: 10.31805/acjes.349593

*Corresponding Author: **Gönül Onur Sezer**, Uludag University, Faculty of Education, Department of Elementary Education, Room Number: 206, Gorukle Campuss, 16059, Bursa/Turkey,
E-Mail: gonulonur@uludag.edu.tr

E-ISSN: 2602-3342

Copyright © ACJES

Giriş

Günümüz eğitim anlayışında öğrencilerin eğitim ortamına daha etkin katılım sağlamaları ve daha nitelikli ve kalıcı bilgi edinmeleri için öğretim sürecinde eğitim-öğretim materyalleri kullanımının büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Eğitimde ders programlarına paralel olarak öğretim araçlarının hazırlanması, çoğaltılması, hizmete sunulması ve sonucun değerlendirilmesi bu açıdan zorunludur. Eğitim-öğretim materyalleri güç ya da imkânsız olan algılamaları, basitleştirme, hızlandırma, ilişkileri açıklama, karşılaştırma gibi işlevleriyle görülebilir ve incelenebilir duruma getirerek öğrenimin oluşmasını sağlamaktadırlar (Alkan, 2005). Ayrıca yapılan araştırmalar (Adıgüzel, 1998; Funkhouser, 2002; Dursun, 2006) öğretim materyallerinin öğrencilerin ilgi ve başarısını da artırdığını göstermektedir.

Materyal kullanımının öğretime sağladığı yararlar üzerine yapılan araştırmalarda; zamandan ve sözden ekonomiklik sağladığı, belirli bir fikrin göz önünde canlandırılmasını kolaylaştırdığı, işlemleri basitleştirdiği, öğrenme arzusunu artırdığı, öğrenciyi etkin hale getirdiği, gözlem imkânı sağladığı üzerinde görüş bildirilmiştir (Aslan ve Doğdu, 1993; Çelik, 2007; Koşar ve Çiğdem, 2003). Kullanılan ders kitapları ve eğitim materyalleri eğitim ortamında öğretimin etkinleşmesini sağlayan unsurlardır. Öğrencinin gelişimine göre seçilen nitelikli ders kitapları ile birlikte eğitim materyallerinin öğrencinin anlatılanı öğrenmesini kolaylaştırması, güdülenmesini artırması ve öğrencinin geçmiş yaşantılarıyla ilişkiler kurarak onun düşünme ve geliştirmesine katkıları sağlaması amaçlanır (Bilgen, 1994). Bu noktada eğitimde kullanılacak materyallerin öğrencilerin özelliklerine uygun olması, planlanması ve iyi tasarlanmış olması, kolaylıkla elde edilebilir ve kullanılabilir olması gerekmektedir (Ornstein ve Lasley, 2000; Senemoğlu, 2001). Öğrenciler sınıflarda, yaşlarına ve özelliklerine uygun kullanılan materyal, gerçek eşya ve olaylarla yüz yüze getirilerek öğrenme sürecine aktif olarak katılımları sağlanmalıdır (Ergün ve Özdaş, 1997). Materyal kullanımında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, seçilen materyal ile amaçları göz önüne almak gerekliliğidir (Howe ve Jones, 1998). Öğretmenlerin sınıflarda materyal kullanımına ağırlık vermeleri, materyallerin öğretmenin yerini alacağı anlamına gelmez. Tam tersi bu materyaller öğretmenlerin sadece bilgiyi aktaran bireyler olmak yerine öğrenme ortamının aktif rehberleri haline gelmesini sağlar (Heinich, Molenda ve Russell, 1993).

Dursun (2006) eğitim ortamlarında kalıcı öğrenmenin oluşması için sadece görsel ve işitsel duylara değil çok duyu organına ulaşan materyaller kullanılmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Yılmaz (2007) öğretimde araç-gereç kullanımının bireysel farklılıkları olan ve farklı stillerde öğrenen öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına uygun bir öğretim kanalı bulmalarını sağladığını ifade etmektedir. Araç-gereçler öğrenciye çoklu öğrenme ortamı sağlayarak soyut kavramları somutlaştırır, karmaşık kavramlar ve anlaşılması zor olan konuları basitleştirir (Akçay, Feyzioğlu ve Tüysüz, 2003). Bilgen (1994) derste kullanılacak araç-gereçlerin öğrencinin konuyu anlamasını kolaylaştırması, yaratıcılığını ve öğrenmeye olan ilgisini artırması gerektiğini belirtmektedir. Öğretimde kullanılan araç gereçlerin beklenen etkiyi yapması öğretmenin bu araç gereçleri kullanım ilkelerine uygun bir şekilde kullanabilmesinin, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve gelişim özelliklerine cevap verebilen ve dersin kazanımına en iyi düzeyde hitap eden araç gereci seçmesiyle mümkün olduğu söylenebilir. İzci (2004) de araç gereç seçiminde öğretmen ve öğrencinin özelliklerinin, sınıf mevcudu ve sınıfın fiziki koşullarının, dersin kazanımlarının önemli belirleyiciler olduğunu ifade etmektedir. Güven (2006) 'in öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme" dersinde dersle ilgili temel kavram ve ilkeleri öğrendikleri, derste araç gereç kullanımına yönelik duyuşsal alan hedeflerine ulaştıkları ancak psikomotor alandaki yeterliklerin çoğunu kazanamadıkları belirlenmiştir.

Alan yazında bu konuda yapılan çalışmaların daha çok öğretmen görüşlerine dayalı olduğu (Bauer ve Kenton, 2005; Bingimlas, 2009; Earle, 2002; Oncu, Delialioğlu ve Brown, 2008; Demir, Özmantar, Bingölbali ve Bozkur, 2011), öğretmen adaylarının uygulamalarda kullandıkları materyallere yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Araç-gereç kullanımının öğrenme-öğretme sürecindeki önemi göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının materyal kullanımına yönelik edindikleri bilgileri ne düzeyde kullandıklarının belirlenmesi, lisans düzeyindeki eğitim-öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama, araştırmanın kavramsal ve kuramsal yapısının önceden açık bir biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören Öğretmenlik Uygulaması I ve II dersini alan 20 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adayları dönem başında kendi gruplarını oluşturarak uygulama koordinatörüne grup listelerini teslim etmektedirler. Uygulama koordinatörü de bu listelerden hareketle her öğretim elemanına dönem boyunca uygulama sürecini yürütmesi için rastgele gruplar vermektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 20 öğretmen adayı ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları ile ilgili bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgileri

	Dağılım	n	%
Cinsiyet	Kadın	16	80
	Erkek	4	20
	Toplam	20	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 16'sı (%80) kadın, 4'ü (%20) erkektir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan materyal tercihleri ve kriterleri formu kullanılmıştır. Form literatür taraması (Akçay, Feyzioğlu ve Tüysüz, 2003; Çelik, 2007; Dursun, 2006; Koşar ve Çiğdem, 2003; Yılmaz, 2007) ve Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) derslerine giren 2 uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Materyal tercihleri ve kriterleri formu; öğretmen adayının kullandığı materyal, kazanıma uygunluğu, öğrenci düzeyine uygunluğu, kullanım ilkelerinin dikkate alınması, öğrenci katılımını sağlaması, öğrenciyi alıştırmaya ve uygulama imkanı sağlaması, farklı derslere uyarlanabilmesi, öğrencinin ulaşabileceği özelliğe sahip olması, konuyu basit, açık ve somut bir şekilde yansıtması, öğrencide ilgi, istek ve motivasyon uyandırması, hayatilik ilkesi, bireye ya da gruba yönelik olması, ekonomiklik ve dayanıklılık olmak üzere öğretim materyalleri hazırlama ilkelerine yönelik maddelerden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Öğretmen adaylarının ders anlatırken kullandıkları materyaller, Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında gittikleri uygulama okullarında konu anlattıkları sırada aynı sınıfa giren diğer öğretmen adayı tarafından çekilen video kayıtları, araştırmacılar tarafından hazırlanan gözlem formlarına ayrı ayrı hiçbir değişiklik yapılmadan aktarılmıştır. Daha sonra tüm bu kayıtlar tek tek okunarak değerlendirilmiştir.

Ders anlatımları öncesi planlama aşamasında danışman konu ile ilgili öğretmen adayını bilgilendirmiş ancak ders materyaline müdahale etmemiştir. Öğretmen adayı uygulama sürecinde ders materyalini kendisi tercih etmiştir. Öğretmen adaylarının video kayıtları Hayat Bilgisi, Türkçe ve Matematik derslerinde alınmış olup Öğretim materyalleri kazanımların düzeyine göre öğretmen adayları tarafından belirlenmiştir. Bu doğrultuda sınıf öğretmeni adaylarından Öğretmenlik Uygulaması sürecinde ders anlatırken video kaydı yapmaları istenmiştir. Video kayıtları verilerin tekrar incelenebilmesi, farklı yöntemlerle analiz edilebilmesi, verilerin diğer araştırmacılar tarafından da izlenebilmesi avantajları (Yıldırım & Şimşek, 2005) nedeniyle tercih edilmiştir.

ifadelerinden birinin işaretlenmesine yönelik maddelerden oluşturulmuştur. Araştırmanın güvenilirlik çalışmasını yapabilmek için rasgele seçilen 10 videonun başka bir araştırmacı tarafından izlenmesi ve materyal tercihleri ve kriterleri formunun doldurulması sağlanmıştır. Güvenirlik hesaplaması için $Güvenirlik = \frac{Görüş\ Birliği}{Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı}$ formülü kullanılmıştır. Güvenirlik hesaplarında oranın %70'in üzerinde olması araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles & Huberman, 1994). Yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği % 80 olarak hesaplanmış ve sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir. Ayrıca çalışmada videoların analizi sürecinde öğretmen adaylarının kullandıkları materyallere ait frekans ve yüzde değerler verilmeye çalışılmış ve öğretmen adaylarına birer kod numarası verilerek (E1,K1) doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. "E" erkek öğretmen adaylarını, "K" kadın öğretmen adaylarını temsil etmektedir.

Bulgular

Öğretmen adaylarının ders anlatımlarında hangi öğretim materyallerini kullandıklarına ait frekans ve yüzde değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Kullandıkları Materyallere Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

Öğrenciler	Ders Kitabı		Yazı Tahtası		Akıllı Tahta		Çalışma Kağıdı		Basit Araçlar		Gerçek Materyaller		Projeksiyon Bilgisayar		Video		Powerpoint		Etkinlik Kağıtları		Öğrenci Çalışma Kitabı	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
K1			1	5															1	5		
K2	1	5					1	5														
K3			1	5	1	5	1	5	1	5												
K4			1	5	1	5	1	5									1	5			1	5
K5	1	5	1	5																		
K6											1	5	1	5	1	5						
K7													1	5	1	5	1	5	1	5		
K8			1	5	1	5	1	5	1	5												
K9			1	5					1	5												
K10	1	5					1	5					1	5			1	5				
K11			1	5			1	5	1	5	1	5										
K12	1	5	1	5					1	5	1	5										
E1	1	5			1	5	1	5														
K13			1	5			1	5	1	5												
K14	1	5	1	5	1	5	1	5	1	5					1	5						
E2			1	5			1	5														
E3	1	5																				
E4	1	5	1	5																		
K15							1	5				1	5	1	5	1	5					
K16			1	5			1	5														
TOP	8	40	13	65	5	25	12	60	7	35	3	15	4	20	4	20	4	20	2	10	1	5

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%65) "Yazı Tahtası" kullandıkları görülmektedir. Bunu %60 ile "Çalışma kâğıdı" takip etmektedir. Öğretmen adaylarının %40'ı "Ders Kitabını", %35'i "Basit araçlar", %25'i de "Akıllı Tahta" materyalini ders anlatımı sırasında kullanmaktadır. Bu materyalleri "Bilgisayar", "Video", "Powerpoint" (%20), "Gerçek materyaller" (%15), "Etkinlik kâğıtları" (%10) ve "Öğrenci çalışma kitabı" (%5) takip etmektedir. Öğretmen adaylarının ders anlatımlarında en çok yazı tahtasını ve öğrencilere verilmek üzere hazırlanmış çalışma kâğıtlarını kullandıkları, en az ise, dersin amaçlarına uygun şekilde sınıfa getirdikleri gerçek materyal, etkinlik kâğıdı ve öğrenci çalışma kitabını kullandıkları video kayıtlarından tespit edilmiştir.

Ayrıca her bir öğretmen adayının ders anlatımlarında kullandıkları materyal çeşitliliğini incelediğimizde E3 kodlu öğretmen adayının sadece ders kitabı ile ders anlattığı, K1, K2, K, K9, E2, E4 kodlu öğretmen adaylarının da iki tane farklı materyale ders anlatımlarında yer verdikleri belirlenmiştir. K4 kodlu öğretmen adayının da bir ders saati içinde altı farklı materyale yer verdiği video kayıtlarında gözlemlenmiştir.

Tablo 3'te araştırmanın diğer amaçlarından biri olan öğretmen adaylarının kullandıkları öğretim materyallerinin kullanım ilkelerine uygunluğuna ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Kullandıkları Materyallerin Kullanım İlkelerine Uygunluğunu İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Kullanılan Materyal	Uygun		Değil		Kısmen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yazı Tahtası	6	46,16	3	23,07	4	30,77	13	100
Çalışma Kağıdı	7	58,33	2	16,67	3	25	12	100
Ders Kitabı	7	87,50	-	-	1	12,50	8	100
Basit Araçlar	5	71,43	-	-	2	28,57	7	100
Akıllı Tahta	3	60	-	-	2	40	5	100
Projeksiyon+ Bilgisayar	3	75	-	-	1	25	4	100
Powerpoint	2	50	-	-	2	50	4	100
Video	3	75	-	-	1	25	4	100
Gerçek Materyaller	3	100	-	-	-	-	3	100
Etkinlik Kağıtları	2	100	-	-	-	-	2	100
Öğrenci Çalışma Kitabı	1	100	-	-	-	-	1	100

Tablo 3 incelendiğinde "Yazı Tahtasını" ders anlatımında materyal olarak kullanan öğretmen adaylarının %46.2'si tahta kullanım kurallarına uygun kullandığı, %30.8'inin kısmen uygun kullandığı video kayıtlarından tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının video analizi süreci sırasında tutulan notlarda "K1 tahtaya yazı yazarken eski yazıları silmiyor, rastgele bir yerden yazı yazmaya başlıyor ve sırtını tamamen sınıfa dönerek sınıfa ilgilenmiyor." şeklinde açıklamalara yer verilmiştir. Başka bir araştırmacı notuna göre, "K4 yazı tahtasına sol üst köşeden yazarak başlıyor, öğrencilerin görebileceğini büyüklükte, açık ve anlaşılır yazmakla birlikte el yazısını kullanıyor. Tahtaya yazı yazarken ders anlatıyor ancak, yazdıktan sonra öğrencilere dönerek onların yazdıklarını da takip ediyor. Yanlış yazdıklarını tahta silgisi ile siliyor." şeklinde ifade edilmiştir. Tahtada ders anlatırken kullanmadığı halde akıllı tahtayı açık bırakan E4 kodlu öğretmen adayına dair araştırmacı notlarında şu bilgilere yer verilmektedir: "E4 akıllı tahtayı kullanmadığı halde açık ve bu durum yazı tahtasına yazı yazarken öğrencilerin dikkatini dağıtıyor ve ekonomiklik ilkesine de aykırılık teşkil ediyor. Aynı zamanda tahtaya ortadan yazı yazmaya başlayarak düzenli kullanmıyor."

Tablo 3 incelendiğinde "Çalışma kâğıtlarını" ders anlatımında materyal olarak kullanan öğretmen adaylarının %58.33'ü çalışma kâğıtlarını uygun kullanmış, %25'i kısmen uygun kullanmış ve %16.67'sinin çalışma kâğıtlarını uygun kullanmadığı video kayıtlarından tespit edilmiştir. Araştırmacı notlarında, "K3 arka arkaya iki tane çalışma kağıdı öğrencilere veriyor. Birinciyi tüm öğrenciler bitirmeden geçelim şimdi, sonra tamamlarsınız şeklinde yönerge veriyor. Çalışma kağıdı akıllı tahtada da açılıyor, ancak öğrencinin önünde olduğu ve akıllı tahtada herhangi bir işlem yapılmadığı için ekonomik değil. Yönergeleri eksik veriyor, çalışma kağıtları bireysel ve öğrencilere alıştırma imkanı sağlıyor." şeklinde açıklamalara yer verildiği belirlenmiştir. K8 kodlu öğrencinin materyal olarak kullandığı çalışma kâğıtlarına ilişkin araştırmacı notlarında şu bilgilere yer verilmektedir: "K8 öğrencilerle çalışma kâğıtlarını yaparken bireysel olarak ilgilenmektedir. Yeterli sayıda tüm sınıfa dağıtılmış ve öğrencilerin düzeyine uygunluk gösterdiği, ilgi ve istek uyandırarak katılımı sağlayıcı düzeyde kullanılmaktadır." "K8 matematik dersi doğal sayılar konusunda kullanmak üzere hazırladığı çalışma kâğıtlarını öğrencilere dağıttıktan sonra fazladan getirdiği makasları da olmayan öğrencilere veriyor. Sınıf içinde dolaşarak etkinliğin yapılmasını takip ediyor. Tüm sınıfa çalışma kâğıtları ile ilgili ne yapılacağı konusunda önceden yönerge veriyor. Çalışma kâğıtlarındaki rakamları öğrencilerle makasla kesiyor ve çalışma kâğıtlarında öğrencilere gösterdiği kâğıtlardaki rakamları daha büyük yapması öğrencinin görmesini kolaylaştırıyor."

“Ders kitabını” materyal olarak kullanan öğretmen adaylarının %87.50’si ders kitaplarını uygun, % 12.50’si kısmen uygun kullandığı video kayıtlarından tespit edilmiştir. Buna göre, araştırmacı notlarında, “E3 ders anlatımında sadece ders kitabı kullanıyor. Ders hayat bilgisi, konu doğal afetler. Konu görsellere çok açık ancak hiçbir ek materyal kullanmaması öğrencinin ilgi ve motivasyonunu ve hayatilik ilkelerine aykırılık göstermekte. Ders kitabını eliyle kaldırarak öğrencilere gösteriyor ancak görselleri arka sıradaki öğrencilerin görmesi zor.” şeklinde açıklamalara yer verilirken, “K12 ders kitabından dersi işlerken öğretmen masasına sabit kalmasına neden oluyor, ilgili sayfayı açarken de öğrenciler çok zaman kaybediyorlar.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adayları tarafından dördüncü en çok kullanılan materyal olan “Basit ders araçlarının” öğretmen adayları tarafından %71.43’ü tarafından uygun kullanıldığı, % 28.57’si tarafından kısmen uygun kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırmacı notlarına göre, “K3 matematik dersinde geometrik şekiller konusunda kullandığı basit ders aracı olarak dikdörtgen şeklinde beyaz bir kağıt kullanıyor. Makas ile keserek üçgen oluşturarak somutlaştırıyor ve öğrenci düzeyine uygun, açık ve basit hale getiriyor. Günlük hayatta karşılaştıkları geometrik şekiller hakkında bilgiler vererek hayatilik ilkesi karşılanıyor.” “K8 sosyal bilgiler dersinde doğal unsurlar ve beşeri unsurların öğrenciler tarafından cırt cırtlı yapılmış olan basit ders aracı alıştırmaya imkanı sağlıyor ancak kullandığı yazılar çok küçük.. Materyal dayanıklı değil ve diğer derslere uygulanması açısından yetersiz.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

“Akıllı tahta” kullanan öğretmen adaylarının %60’ı akıllı tahtayı kullanım ilkelerine göre uygun kullanırken, öğretmen adaylarının %40’ının kısmen uygun kullandığı video kayıtlarından tespit edilmiştir. Ders anlatırken materyal olarak akıllı tahtayı kullanan K14 kodlu öğretmen adayına dair araştırmacı notlarında şu bilgilere yer verilmektedir: “K14 akıllı tahtayı etkileşimli kullanıyor, hayat bilgisi ihtiyaçlarımız konusunda video izletiyor. Çocukların düzeyine uygun olmakla beraber motivasyonu, ilgiyi ve katılımı artırıyor. Belli bölümlerde videoyu durdurarak öğrencilere sorular soruyor, video bittikten sonra akıllı tahtayı kapatmıyor basit ders aracına geçiyor, hem yazı tahtasındaki yazılar, hem akıllı tahtadaki görseller hem de basit ders aracı çok karışık durarak öğrencinin belli bir süre sonra dikkatini dağıtıyor. Ancak konuyu basit, açık ve somut bir şekilde yansıtmayı, hayatilik, ekonomiklik açısından oldukça uygun.” Ayrıca “E1 hayat bilgisi evimizdeki araç-gereçler konusunda akıllı tahtayı araç gereçlerin gösteriminde etkin biçimde kullanarak konuyu somut, basit bir şekilde yansıtıyor. Kazanıma uygunluk, öğrenci katılımını sağlama, hayatilik kullanım ilkelerine göre de etkin kullanıyor.” Tablo 3, “Projeksiyon-bilgisayar” ve “Video” ders materyallerini kullanan öğretmen adaylarının % 75’inin materyal kullanım ilkelerine göre bu materyalleri uygun kullandığını, %25’inin kısmen uygun kullandığını göstermektedir. Öğretmen adaylarının video analizi süreci sırasında tutulan araştırmacı notlarında “K6 kullandığı projeksiyonda camdaki perdeleri indirmeden izlettiği için ışıktan dolayı görüntü net değil. Görsellerin önünde durarak öğrencilerin görmesini engelliyor ayrıca video izlerken 29. dakikada başlayan arıza 36. dakika da ancak düzeltilebiliyor.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca K15 kodlu öğretmen adayına dair araştırmacı notlarında şu bilgilere yer verilmektedir: “K15 gezegenler ve dünyamız konusunda projeksiyon ile öğrencilere çizgi animasyon videosu izleterek konuyu somutlaştırarak öğrencinin ilgi ve motivasyonunu artırıyor. Kazanıma uygunluk, projeksiyon ışığı önünde durmama, sınıfın ışığını ayarlama gibi ilkelere de uyuluyor ve video izlenirken öğretmen adayı sınıfı gözlemlemeye devam ediyor.”

Ders anlatımında powerpoint kullanan dört öğretmen adayından ikisinin bu materyali ilkelere uygun kullandığı, ikisinin de kısmen uygun kullandığı yapılan video analizlerinde tespit edilmiştir. Buna göre, “K7 meslekler konusunda tarihe karışmış olan mesleklerle (kalaycılık...) ilgili powerpoint kullanıyor. Kazanıma uygunluk, hayatilik ilkelerinin üst düzeyde olduğu, ilgi çekici ve katılımı sağladığı ve sunum bittikten sonra sunumun kapatıldığı gözlemleniyor.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir. K10 kodlu öğretmen adayına ilişkin ise, “K10 Türkçe dersinde powerpoint gösterirken tam ekran yapmıyor ve okuma parçasında adı geçen gölün resmini gösteriyor. Powerpoint ile bunun gösterimi kısmen uygunluk gösteriyor. Konuyu basitleştirmek, somutlaştırmak adına kısmen kullanılabilir.” şeklinde açıklamalara yer verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde ders anlatımında gerçek materyal kullanan üç öğretmen adayından üçünün de kullanım ilkelerine uygun olarak materyali kullandıkları belirlenmiştir. K11 ve K12 kodlu öğretmen adaylarına dair araştırmacı notlarında şu bilgilere yer verilmektedir: “K11 maddenin halleri konusunda kullandığı gerçek materyaller öğrenci katılımını, deneme ve uygulama imkânını, ilgiyi, güdülemeyi, günlük yaşama aktarmayı sağlıyor. Sınıf düzeni de bunların görülmesine uygun düzenlenmiştir.” “K12 yönler konusunda sınıfa pusula getiriyor. Alıştırma ve uygulama imkânı sağlanıyor ve gruba yönelik olarak öğrencilerin incelemesi isteniyor.”

“Etkinlik kâğıtlarını” kullanan iki öğretmen adayı da bu materyali kullanım ilkelerine göre uygun kullanıldığı belirlenmiştir. Buna göre “K1 matematik dersi doğal sayılar konusunda kullanmak üzere hazırladığı etkinlik kâğıtlarını öğrencilere dağıttıktan sonra fazladan getirdiği makasları da olmayan öğrencilere veriyor. Sınıf içinde dolaşarak etkinliğin yapılmasını takip ediyor. Tüm sınıfa etkinlik kâğıtları ile ilgili ne yapılacağı konusunda önceden yönerge veriyor. Etkinlik kâğıtlarındaki rakamları öğrenciler makasla kesiyor ve etkinlik kâğıtlarında öğrencilere gösterdiği kâğıtlardaki rakamları daha büyük yapması öğrencinin görmesini kolaylaştırıyor.”

Tablo 3'te görüldüğü gibi sadece bir öğretmen adayı tarafından materyal kullanım ilkelerine göre uygun kullanılan “Öğrenci çalışma kitabına” ilişkin araştırmacı notlarında “K4 öğrencilerin alıştırmaya yapması, katılımını sağlaması, öğrencinin ulaşabileceği ve kullanabileceği özellikte olması, bireysel çalışma imkânı sağlaması açısından uygun bir materyal olarak tercih edilmiştir.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen adaylarının ders anlatırken kullandıkları materyal tercihlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının en çok yazı tahtasını kullandıkları, daha sonra öğrencilerin öğrendiklerini uygulamak ve alıştırmaya yapmalarını sağlamak için çalışma kâğıtlarına yer verdikleri görülmüştür. Bu materyalleri ders kitabı, basit ders araçları ve akıllı tahtanın takip ettiği belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarından sadece bir tanesi ders materyali olarak öğrenci çalışma kitabını tercih ederken, iki tanesi ders süresince yazı tahtası tercihine çalışma kâğıtlarını ve videoyu; projeksiyon tercihine çalışma kâğıtlarını eklediği tespit edilmiştir. Ayrıca üç öğretmen adayı da dersin amaçlarına uygun olarak sınıfta kullandığı materyallere gerçek materyalleri de getirerek öğrenmenin kalıcı olmasını desteklemiştir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarında kullandıkları materyaller kullanım ilkeleri bakımından uygunluk göstermektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının çalışacakları yaş grubunun gelişim özelliklerini dikkate alarak sunumlarında materyal çeşitliliğine yer vermeleri gerektiği söylenebilir.

Az sayıda öğretmen adayının video, akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar gibi teknolojik araçları kullanmaları dikkat çekicidir. Daehler ve Shinohara (2001), ilköğretim okulu öğretmenlerinin, öğrencilerin dersleri daha kolay öğrenmesi için uğraştığını ancak sadece bilgi düzeyinin dersin daha iyi öğretilmesi için yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Yılmaz (2007) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında mevcut ve gelişmekte olan teknolojilerin eğitim ortamında kullanılmasının öğretimin kalitesine katkı sağlamadaki önemini vurgulamış ve sınıf öğretmenlerinin eğitim teknolojisi konusundaki göz ardı edilemeyecek yetersizliklerini vurgulamıştır. Bu konudaki önerilerinde ÖTMT dersine gereken önemin verilmesine, benzer derslerin sayılarının artırılabilmesine ve hizmet içi eğitim kurslarının açılmasına dikkat çekmiştir. Benzer çalışma Türkçe öğretmeni adayları ile yapılmış ve bu çalışmada da öğretmen adayları öğretim materyali hazırlama konusunda ÖTMT dersini etkili bulmadıklarını belirtmiştir (Yaman, 2007). Yaman (2007) çalışmasında adayların alanlarında öğretim teknolojisi kullanımını ile ilgili kendilerini eksik hissettikleri sonucu da vurgulamıştır. Bahçeci ve Genç (2013) yaptıkları çalışmada hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarının aldığı ÖTMT dersinin materyal tasarımı seçimi konusunda etkili olduğu görüşüne ulaşmışlardır. Karamustafaoğlu, (2006) öğretim teknolojisi ve materyal kullanımı konusunda fen bilgisi öğretmenleri ile yaptığı araştırma ve gözlemlerde fen ve teknoloji öğretmenlerinin ders içi etkinliklerde materyal kullanımına olumlu tutum sergiledikleri belirtilse de, gözlemler sırasında uygulama istenilen seviyede çıkmamıştır. Streeter (1989), öğretmenlerle yaptığı araştırmasında, öğretmenlerin sınıfta kullandıkları materyallerin kullanımına yönelik yeterlikleri ile bu materyallerin kullanımı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Wilkinson (1980) ise, sınıflarda materyal kullanımına yönelik bilgisi olan öğretmenlerin materyalleri daha etkili kullandıklarını ve öğrencilerin üzerinde de büyük etkiye sahip olduğunu belirtmiştir (Akt:Dindar ve Yaman, 2013). Rogers (1978), yaptığı araştırmada üniversitelerde okutulan eğitim programlarının, öğretmen adaylarına materyal geliştirmenin yanında, onlara derste hangi materyal kullanacaklarına dair karar verme ile ilgili de eğitim verilmesinin önemini vurgulamıştır.

Öğretmen adaylarının ÖTMT dersinde öğrendikleri bilgileri diğer derslerde uygulama imkânlarına ulaşmış olması, öğretim elemanlarının da öğretim derslerinde öğretim materyallerini kullanarak ders anlatmaları öğretmen adaylarının materyal tercihlerini arttıracak bir etken olabilir. Moursund ve Bielefeldt'in (1999) Amerika Birleşik Devletlerinde yaptığı çalışma bunu destekler niteliktedir. Bu çalışma sonucunda, öğretim elemanlarının da öğretim materyallerinden yararlanmadığı ve öğretmen adaylarının gittikleri öğretmenlik uygulaması okullarında teknolojik alt yapının yeterli olmamasından dolayı bu donanımları kullanamadığı dikkat çeken bulgular olmuştur. Bu bulgular ışığında, öğretim

teknolojilerinin programdaki diğer derslerin içerisinde de bulunması, fakültelerin teknolojiyi sadece donanım olarak görmemesi, aday öğretmenlerin danışmanlarının rehberliğinde öğretmenlik uygulamasında daha fazla öğretim teknolojilerini kullanması ve öğretim elemanlarının bu konuda daha destekleyici olması sonuçlarına ulaşılmıştır (Moursund ve Bielefeldt, 1999). Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında, derslerin verimliliğinin artırılması ve eğitimin kalitesinin en üst seviyeye çıkarılabilmesi için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Eğitim fakültelerinde materyal kullanımı ve önemine, Sınıf Yönetimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme ve diğer derslerde kısaca değinilmektedir. Materyallerin etkin kullanımı için söz konusu derslerde her bir materyalin kullanımına yönelik ayrılan sürenin artırılması ve uygulamalar ile öğretmen adaylarının derse etkin katılımı sağlanabilir.
- Eğitim fakültelerinde “Materyal ve ders araç-gereçleri” ile ilgili seminerler, atölye çalışmaları yapılabilir.
- Her öğrencinin farklı öğrenme stili ve farklı zekâ alanları olduğu göz önünde bulundurularak öğretmen adaylarının materyal seçiminde bu durumu göz önünde bulundurmaları önemle anlatılabilir.
- Bu araştırma öğretmen adayları tarafından çekilen videolardan elde edilen bilgilerle sınırlıdır. Sonraki araştırmalar gözlem, görüşme gibi veri toplama teknikleriyle zenginleştirilebilir.
- Daha büyük örneklerle nicel araştırma yöntemleri kullanarak yapılacak çalışmalar tasarlanabilir.
- Öğretmen adaylarına konuyla ilgili seminerler verilerek, seminerlerin etkililiğinin belirlendiği deneysel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (1998). *Öğretmen yetiştirmede meslek formasyonu öğretiminin öğretmen davranışlarına yansımaları* (Yüksek lisans tezi). Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Akçay, H., Feyzioğlu, B. ve Tüysüz, C. (2003). Kimya öğretiminde bilgisayar benzeşimlerinin kullanımının lise öğrencilerinin başarısına ve tutumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(1), 7-26.
- Alkan, C. (2005). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, Z. ve Doğdu, S. (1993). *Eğitim teknolojisi uygulamaları ve eğitim araç-gereçleri*. Ankara: Tekişik Ofset.
- Bahçeci, F. ve Genç, Z. (2013). Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin üniversitede aldıkları eğitim-öğretimin mesleki hayata etkilerine yönelik görüşleri. *Journal of Social Sciences [JSS]*, 12(2), 315-324.
- Bauer, J., & Kenton, J. (2005). Toward technology integration in the schools why it isn't happening. *Journal of Technology and Teacher Education*, 13(4),45-56.
- Bilgen, H. N. (1994). *Çağdaş demokratik eğitim*. Ankara: MEB Yayınları.
- Bingimlas, K. A. (2009). Barriers to the successful integration of ICT in teaching and learning environments: A review of the literature. *EURASIA Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 5(3), 235-245.
- Çelik, V. (2007). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Daehler, K. R., & Shinohara, M. (2001). A complete circuit is a complete circle: Exploring the potential of case materials and methods to develop teachers' content knowledge and pedagogical content knowledge of science. *Research in Science Education*, 31(2), 267.
- Dindar, H. ve Yaman, S. (2003). İlköğretim okulları birinci kademedede fen bilgisi öğretmenlerinin eğitim araç-gereçlerini kullanma durumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 167-176.
- Dursun, F. (2006). Öğretim sürecinde araç kullanımı. *İlköğretmen Dergisi*, 1, 8-9.
- Earle, R. S. (2002). The integration of instructional technology into public education: Promises and challenges. *Educational Technology*, 42(4), 45-53.
- Ergün, M. ve Özdaş, A. (1997). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Kaya Matbaacılık.
- Funkhouser, C. (2002). The effects of computer-augmented geometry instruction on student performance and attitudes. *Journal of Research on Technology in Education*, 35(2), 163-175.
- Güven, S. (2006). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin kazandırdığı yeterlikler yönünden değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 165-179.

- Heinich, R., Molenda, M., & Russell, J. (1993) *Instructional media and the new technologies of instruction*. New York, USA: MacMillan Publishing Company.
- Howe, A. C., & Jones, L. (1998). *Engaging children in science*. New Jersey: Prentice-Hall.
- İzci, E. (2004). Öğretimde teknoloji. İçinde M. Gürol (Ed.), *Öğretimde planlama, uygulama, değerlendirme*. Elazığ: Üniversite Kitabevi.
- Karamustafaoğlu, O. (2006). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin öğretim materyallerini kullanma düzeyleri: Amasya ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 90-101.
- Koşar, E. ve Çiğdem, H. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: SAGE Publications.
- Moursund, D., & Bielefeldt, T. (1999). Will new teachers be prepared to teach in a digital age? A national survey on information technology in teacher education. <http://eric.ed.gov/?id=ED428072> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 10.06.2016).
- Oncu, S., Delialioğlu, O., & Brown, C. A. (2008). Critical components for technology integration: How do instructors make decisions? *Journal of Computers in Mathematics and Science Teaching*, 27(1), 19-28.
- Ornstein, A. C., & Lasley, T. J. (2000) *Strategies for effective teaching*. USA: The McGraw-Hill Companies.
- Rogers, J. V. (1978) Media competence of teachers, a review of measurement research. *Educational Technology*, 18(10), 16-22.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Streeter, E. C. (1989). Teacher competency and classroom use of educational media. *Audiovisual Instruction*, 14(1), 25-36.
- Yaman, H. (2007). Türkçe öğretmen adaylarının öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersi bağlamında Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımına ilişkin yeterlilik ve algıları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 45-57.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2007). Sınıf öğretmeni yetiştirmede teknoloji eğitimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 155-167.